

Megielemlen minden csütörtökön sok féle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizethet minden postahivatal és könyvnyomdánál.

Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 uj kr. **Szerkesztői szállás:** mézszáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

Veresné-Beniczy Hermin.

Ama nagy lendületben, mely Budapestet néhány év óta oly nagy mérvben jellemzi, nem utolsó szerep jutott a tan- és nevelésügynek. Az egymás után emelkedő közintézetek és egyletek közt jelentékeny számmal gyarapodtak az árvaintézetek és jótékony egyletek. Mindezek körül nagy szerepet játszanak hölgyeink, kiknek buzgalma folytán humánus intézetek, a háziasság és családiaság ápolását célzó egyletek, árvanőveldeik, női tanintézetek, gyermekmenhelyek, bösesödék stb. emelkedtek, örvendetes jelöl annak, hogy míg a fővárosban oly nyüzsgő élet fakad az anyagiak terén, addig a szellemi mozgalmak is a lehető tágas körben hullámoznak.

Mily hatása volt ennek a vidékre, eléggé mutatja, hogy e pillanatban már nincs hazánkban valamire való város, melynek jótékony nőegyletei ne volnának, gyakorolva egy felől a jótékonyt, másfelől pedig terjesztve a nevelésügyet.

Nem kis feladat csak elszámolni is azon nőegyletek sorát, melyek a fővárosban működnek. Itt van az országos magyar gazdaszónyok egylete, mely nemcsak a szorosan vett háziasság körében működik, s gazdaszónyi kiállításokat rendez, hanem nagy árvaházában igen sok árva lányt lát el teljesen, s oly nevelésben részesíti e szegény elhagyottakat, hogy közülök már nem egy előkelőbb nőveldeiben tanít. Itt van a jótékony nőegylet, mely annyi könyvet törül le a szenvedők arcáról. Az első pesti gyermekmenhely kisderek számára. Az izr. jótékony nőegylet, szintén árvalányházzal. Evangélikus nőegylet. Fröbel nőegylet, mely neveléssel foglalkozik. Nőképző egylet, magas fokú nőnevelővel. Most alakul a nőipar egylet, melynek célja a női kézi munkának anyagi méltatást szerezni, s azokat e célra állítandó munkabazárban árusítani, mielőtt a nyereszkeskedés kivette volna belőle maga részét. Szintén most alakul a bonne-képző (dajka-képző) egylet. Van eselédképző egylet stb. Mindezek a kulturái mozgalom jelentékeny tényezőit képezik s idős hatásukból folytonosan erősödő tápot adnak.

E téren sok hölgy a legtisztelendő nevet vívta ki. Batthyányné, Damjanichné, Zichy Pálné, Károlyi Istvánné, stb. nevei eléggé ismeretesek.

Ezek közé tartozik Veres Pálné, szül. Beniczky Hermin urhölgy is, a nőképzőegylet létesítője, s fenállása óta annak elnöknője.

Ez egylet feladata: a nőket oly műveltségben részesíteni, minőt a kor megkíván. És ez a valódi nőemancipáció, mely a nőt igazán fölemeli. Az egylet 1868-ban alakult meg, azonnal nőnevelőt

házában nyerte, honnan a családi élet gyöngéd kötelékei ragadták ki 1839-ben Veres Pálhoz, Nógrádmegye akkori jegyzőjéhez, s azontal egészen családi körében élt, leányának (jelenleg Rudnay Józsefné) nevelésére fordítván minden gondját.

A nőképzés elhanyagolt állapota s a vagyontalan árva leányok helyzete, kik számára kivált még akkoriban oly kevés önfentartási pálya volt nyitva, rég nyomta lelkét, s midőn leánya férjhez ment, azon gondolkodott: a parlagon heverő ügynek miként lehetne hasznos szolgálatot tenni? Ez készítette, hogy 1866-ban a növelés fölkarolása végett a nyilvánosság útján buzdító fölhívást intézzen a nőkhöz, kérve a fővárosi nőket, hogy egyesüljenek ez ügy előmozdítására. E fölhívás azonban az akkori politikai viszonyok közt és háborus időben, csak kiáltó szó maradt a pusztában; de az eszme melyebb gyökeret vert lelkében, hogysen a tapasztalt érdektelenség visszariasztotta volna kitűzött céljától, azért 1867. május havában Pesten értekezletre kérte föl az ez időközben eszméjével megbarátkozott nőket, ez értekezleten terveit bővebben kifejtette, minek eredménye az lett, hogy a »Nőképzőegylet« alapítása elhatározatott.

Az egylet 1868. március 23-án tartotta első alakuló gyűlését, melyen az eszme megpendítőjét Veres Pálnét választák meg elnöknek három évre, s a bizalom később is újlag benne összpontosult. Odaadó munkássággal szentelte életét s tehetségeit az ügynek, melynek teremtője vala. Azon célból, hogy a közvéleményt minél tágas körben megnyerje a kiváló ügynek: »Nézetek a nőügy érdekében« című röpiratot irt s küldözött szét az ügy barátainak. Ugyanazon év őszén rendkívüli közgyűlést hívott össze, melyen indítványozta, hogy az egylet kérvényt nyújtson be a képviselőházhoz egy mintatanoda föllállítására érdekében, mely a női oktatásnak országszerte mintául szolgálja és magyar nevelőnők képezését célozná. Ez indítvány elfogadtatván, az egylet fölhívást intézett a magyar nőkhöz a kérvény

Veresné-Beniczy Hermin.

alapított, melyben a főváros legjelesebb tanerői adnak oktatást, az ismeretek minden ágából.

Midőn e derék alapító arkéjét közöljük, érdekesnek tartjuk egyszermind ahhoz rövid életrajzát is mellékelni, melyből kiténik, mennyire buzog Veresné a nőnevelés terén.

Veres Pálné vagyonos szülők gyermeke, s 1817-ben Nógrádmegyében, a Lázai pusztán született. Szülőit azonban korán elvesztette, s a további nevelést nagyatya: Sturman Márton kir. tanácsos

aláírása végett. Az ekként 7000 s még később érkezett 2000 magyar nő aláírásával támogatott kérvény benyújtását Deák Ferenc vállalta magára. A kérvényi bizottság a tetszéssel fogadott kérvényt az illető miniszternek figyelembevétel végett ajánlotta.

1869-ben a »Nőképző egyesület« nők számára magasb tantárgyak előadására tanodát nyitott, mely folyton növekvő érdekek örvend, jeleül, hogy az egyesület működése iránt a közönség elismeréssel viseltetik.

Az ekképen megindított mozgalom Németország figyelmét is felkeltette. Ennek tulajdonítható, hogy Veres Pálné a majnai Frankfurtban tartott »philosophen congress«-re meghívást kapott, hova el is utazott és a gyűlések egyikén a magyar nőképzés állásáról és a pesti nőképző egyesület elfoglalt álláspontjáról német nyelven tetszéssel fogadott fölolvasást tartott, melyet a »Magazin für Litteratur des Auslandes« is elismeréssel említett föl. Meghívta továbbá a »Nőképző egyesület« az »Allgemeiner deutscher Frauenverein« Casselben tartott vándorgyűlése, fölkérvén egyszersmind azt a nők érdekében testvéri együttműködésre. Veres Pálné a casseli gyűlésen szintén megjelent, és több kitérítésben részesült. Legújabbán pedig New-Yorkból a »The Revolution« című hirlap küldött be, melyben »Womans progress in Hungary« című cikk jelent meg, mely a »Nőképző egyesület« keletkezését és tanintézetét igen elismerőleg ismerteti.

Megemlítendőnek tartjuk még, hogy a »Nőképző egyesület« Veres Pálné indítványára a múlt év tavaszán és a közelebbi télen fölolvasásokat rendezett, hogy a társadalmi életnek szellemi élvezekre alkalmat nyújtson és a nyilvános időtöltést nemes irányba terelje.

E rövid vázlatból is látszik, hogy mily nemesen működhetnek egy nő.

A vasúton.

— Rajz. —

(Az »All the year round«-ból.)

Azt hiszem, kivétel nélkül elismerik olvasóim, hogy egy mulatságos és érdekes utitárs szerfölött fontos mindazokra, kik egy nap alatt kívánnak Londonból Edinburgba utazni, és a vasúti vagonban sem olvasni, sem aludni nem tudnak.

Mint hogy én állásomnál fogva kényszerítve vagyok ez utat igen is gyakran megtenni, valószínűs második természetem vált a várótermekben érdekes utitárs után nézetgetni; és mondhatom, ebbeli tapasztalom ritkán hagytam eserbe.

A legfölteleesebb tekintet nekem elég, hogy ama élő terhek négy ötödének jellemét kipuhatóljam, rangját, társadalmi állását oly pontossággal, mint egy jövedelmi adószedő, megmondjam, sőt politikai hitvallásukat is meghatározom, a nélkül, hogy ajkaikat fölnyitni kénytelenítettének.

Négyötödrésze az emberi nemnek, vagy legalább azoknak, kik első osztályú coupéban utaznak, mintegy 12 osztályba sorozható, és ha minden osztályból egy példányt láttunk, úgy láttuk valamennyit, mert csak az előbbieknak másolatai.

Unalmas klub-tagok, katona-dandyk, iparosok és fiatalok a la Werther, kétségkívül egytől-egyig kifogástalan emberek; hogy az isten is áldja meg őket!

De méltóztassék tizenegy óra hosszat utazni egy ilyen speciessal.

A gyöngéd nemről nem is szólok. Legyen kegyelmes hozzájuk az ur és ne engedje őket megöregedni, mert meg vagyok győződve, hogy ugyanazon utat, tizenegy óra hosszat bezárva lenni egy fiatal nővel, nem igen találná csak valamire való ember is unalmasnak.

Miután — mint említém, — tekintetem, emberismeretem csalthatlan, mindig azon coupét választom, melyben a legintelligensabb utazó foglal helyet! Valóban a mennyire emlékszem, egyszer család-

tam csak életemben, midőn ugyanis azon uri egyén, kinek külseje megtetszett, zsebbe dugott kézföldet azon pillanatban machirozott ki a coupéból, midőn én utitársam éppén odacipeltem.

Mult kedden ügyeim északra hívtak, s mint rendesen, Custon Squareban szálltam le.

Megkéstém, sietnem kellett, és nem is valami nagyon válogathattam az utasok között.

A mint végigsiettem a megtelt vagon előtt, a meggondolatlan conducteur már-már egy fiatal családdal akart összezárni, mely éppén sonkás landvichek pusztításához látott és sonkás szagot árasztott szét, azután pedig egygyel sem kevesebb, mint öt kaledoniához akart betolni, kik bizonyára csak egy angolra vártak, hogy előtte hazájuk tökélyeit kimoritólóg vázolhassák.

Kétségbeesésben az utolsó vagonba vetetem magamat, a nélkül, hogy körülnéztem volna benne.

Valószínű volt, hogy itt a szerencse jobban fog kedvezni.

Csak egy egyént találtam a vagonban, egy kifogástalan külsejű fiatal embert. De ruhája igen újnak, s kalapja igen fényesnek tetszett. Anyira el volt merülve a »Times« olvasásába, hogy alig szakított annyi időt, csak egy futó pillantást is vetni rám, a mint utitársam a pad alá toltam s felszémelt őt vizsgáltam.

A mint fölemelkedtem, újra a hirdetésekbe volt mélyedve.

»Valószínűleg okai lehetnek, — gondolám, — hogy így hirlapjába rejtőzik. Más nem szokta ily figyelemmel olvasni a hirdetésményeket, mint ki állást keres, már pedig arról meg voltam győződve, hogy utitársam nem keres azt. Bármi lett légyen is hivatása, régen tisztában volt vele. A horog és utazó könyv, mely feje fölött lógott, telt erszényű ifjut sejtettek, ki észak kristálypatakjaihoz pisztránghalászatra utazik.

Egy véletlen azonban, mely közvetlen az indulás után jött közbe, arról győzött meg, hogy utitársam nem lehet más, mint ügyvéd (a mint később kisélt, hivatása hasonlít is az ügyvédéhez), oly gyors itélőtehetséggel s éleselműséggel bírt.

Ugyanis, a mint a vonat elindulásánál az ablakon kinézett, a szél lekapta fejről fényes kalapját. Szitkozódás vagy panasz helyett emberem vette kalaptokját s utána dobta elveszett tulajdonának.

Bámuló tekintetemre feleletül ezt mondá:

— Edinburgi adressom kalaptokomon van, és így, ha mindkettőt megtalálják, valószínűleg utánnam küldik, mert még nem vagyunk messze az állomástól.

Ez már tetszett. Eredeti gondolat! Megörültem, hogy ilyen kellemes utitársra akadtam.

— De hogy tudhatja ön azt, — mondám, miután okosabbat nem mondhattam, a társalgást tovább fizni pedig el voltam határozva, — hogy tudhatja ön, hogy nem fogják most már mind a két tárgyat ellopni?

— Tudni, nem tudom, — viszonzá megvető közönynyel, — de úgy hiszem, nem valószínű, mert először is keveset adnának érte, másodsor meg a jutalom, melyet a találó érte remélhet, éppén oly nagy, mintha eladná a nemezdarabot, és hozzá még nem is kockáztat semmit.

Nemezdarab? Hallott-e már valaki első osztályon ilyen kifejezést? Szerfölött mérgelődtem és csipősen jegyzém meg:

— A tolvajoknak sem nyelvét, sem logikáját nem értem.

— Vagy úgy — felelé társam vontatta, és kezébe vette ismét hirlapját.

Ezalatt elhagytuk Rugby-t és keresztül robogtunk a sötét szénalagúton, a nélkül, hogy bármelyikünk is megszakította volna a szöveget.

Egyszer csak megszólalt födötlen fejű utitársam:

— Nekünk nincs okunk egymásra haragudni, de engem semmi sem bosszant úgy, mintha valaki

tudatlanságával dicsekszik. Ön nagy róka ugyan, a mint látom, de azért még sem tud semmit.

— Lehet, — válaszolám még mindig boszankodva különös magaviseletén, s hogy másodrangu szerepre juttatott, — lehet, hogy nem tudok semmit, de nincs is semmi kedvem a tolvajok logikájának tanulmányozására.

— Milyen szeretetreméltó typusa ön ezen ország tiszteltreméltó osztályainak. Túlesigázott makacsság és elbizakodottság! — mondá hidegvérten. — Ön nem kíván tanulni, és mégis, ha nem csalódom, személyesen is részt vesz, akár közvetve, akár közvetlenül a bűnök korlátozásában és a gazemberek üldözésében. E kérdést fontosnak találja, és mégis. . .

Itt a szemtelen suhanc hangos nevetésben tört ki.

— Mit tartana ön egy olyan orvosról, ki gyógyszereket rendelne betegének, a nélkül, hogy kedve volna a betegség tüneteivel megismerkedni?

— Nem vagyok orvos, — ordítám türelmemet veszítve — és szeretném, ha holnap minden tolvajt fölakasztának Angliában.

— No már úgy Anglia nagyon is megnéptelednék, — felelé nyugodtan, — legalább én és ön aligha látók többé egymást.

— Ah! hisz ez pozitív sértés! — kiáltam magamon kívül. — Én a legközelebbi állomásnál e vagonot és az ön társaságát el fogom hagyni.

— Kérem, uram, koránsem akartam önt sérteni, — viszonzá utitársam komolyan, — csak azt akarom mondani, hogy nekem étem tavaszán más világra kellene költözniem, ha kívánata beteljesednék. Én, uram, bölcsümtől kezdve zsebotlvaj vagyok, és hála isten, mesterségem igen jól jövedelmez.

Egy pillanatra megütődtem ez ember komolyságán, és önkénytelenül istentelen kezeire tekintettem, noha a vagon legtávolibb szögletében ült. Kezei ölében nyugodtak, csinos keztyűk födtek, és az egyikkel még most is hirlapját tartá.

— Ah! — mondá mosolygva és tekintetemet megértve, — ezek nem veszélyesek, ezek csak külső respectabilitásaim, imádságok üzleti teendőim előtt. Valamint az üzérvilágnak, úgy nekünk is meg vannak álszenteskedő cseleink. Nézze csak!

Ekkor kiegyenesült teljes nagyságában, és a két citromszíntű arisztokratikus kéz földre hullott.

— Ezek valódi újaim! — folytató, egy másik pár kezét tartva szemem elé, melyeken sem keztyű nem volt, sem pedig a tisztaságnak példányképi nem szolgálhattak. — Ki sem gyanusíthat engem addig zsebmetszéssel, míg kezeimet ölemben nyugasztom, és a »Timest«-t olvasom.

— Ön a hirdetések olvasá, nemde? — kérdém fokozott kíváncsisággal, de még mindig boszúsán.

— Eltalálta, uram, — felelé, — mert láttam, hogy amaz ürügy által oly értelmes embert, mint ön, nem vezethetek tévútra. Taktikámat mindig társaságom szerint változtatom.

Bizonyos részvétet kezdtem érezni e fiatal ember iránt, kit bizonyosan körülményei kényszerítettek e pályára, mert tehetségeit tekintve, valami magasabbra volt hivatva.

— De miért nem írtette ki tehát zsebeimet, fiatal barátom?

— Mert most magamnak akarok élni, nem pedig üzletetnek, ha csak valami nagy kísérletbe nem jutok. Különbben ily nyílt és őszinte beszélgetés, melyet önnel kezdettől folytatok, helyzetemben — itt a szegény ifju fölsohajtott — sokkal ritkább, hogy sem egyhamar el lehetne feledni. Azután — tévé hozzá folytatólag — bankjegyei nem is zsebeiben vannak.

Éreztem, hogy elvörösödtem, mint a fött rák. Mindazáltal a tölem kitelhető nyugodtsággal viszonzám:

— Bankjegyek? Ah! tréfálni tetszik. Sajnos, csak ritkán hordok magammal bankjegyeket.

— No lám, de most mégis vannak önnél! — kezdé ravaszul.

— Nos aztán, ha vannak is nálam? — felelém erőltetett egykedvűséggel.

— Ej, mily különös gondolat, — jegyzé meg halkán és hangsúlyozva, — ön nyakkendőjét tartja legalkalmasabb helynek bankjegyek megörzészére.

— Hogy az ördögbe tudja azt? — kiálték föl esodálkozva.

— Mi köze önnek ahhoz? A tolvajlogika nem érdekli önt! — viszonázá gúnyosan. — Meg vagyok győződve, hogy ön semmi kedvet nem érez annak megtanulására.

— Kérem, ezer bocsánatot kérek! Rosz szeszélyem folytán majdnem a legérdekesebb társalgástól fosztottam meg magamat. Egészen igaz, úgy van, eltalálta ön, a megjelölt helyen bizonyos összeg skót bankjegy van elrejtve; de az istennek kérem, hogy tudja ön ezt?

— Ennek titka nagyon egyszerű. Alig szükségem magyarázatra. Most, lássa, nem kemény betűt nyakkendőket hordanak, és az öné mégis olyan, és úgy látszik, hogy ön fél valamit, nyakkendőjét minden untalan megérinti ujjaival. És ezt nem azért teszi, hogy nyakkendője esinosabban álljon, mert az most is esinosan áll, sem azért, mintha nyakkendője állat dörzsölné, mert csakis gyöngédén érintette; ime, éppen most tett ön úgy.

— Minő balgatag vagyok! — kiáltám türelmetlenül.

— Sokkal udvariasabb volna éber, megfigyelő tehetségemre mondani egy bókot.

— Fogadja elismerésemet! — mondán őszintén. — Ön föltette nagy róka lehet.

— Nem kegyelem a dícselkedés, de merem mondani, hogy vannak némi ismereteim, melyek túlhaladják az ön tiszteletreméltó látkörét, és önt sokfelére taníthatnám.

— Kérom! — kiáltám egészen nekihevülve, és büszkeségem utolsó rongyát is ledobva magamról. Érzem, hogy tudatlan vagyok, mint egy páva. Kérem, tanítson meg tehát.

Meg kell vallanom, hogy útitársam oly nagy halmozást beszélt el a mesterségébe vágó érdekes történeteknek, hogy egy parlamenti kétkönyvet is megszegényített volna. Több órán keresztül a legfurább dolgokkal mulattattott.

Lord Byron azt mondja valahol, hogy a legérdekesebb alak, kívül valaha találkozott, egy zsebtolvaj volt, és én sietek ez állítását tapasztalattal támogatni.

Mig furfangos ismerősöm beszédét hallgattam, azon élvezet egy nemét éreztem, melyet két ellenség érezhet rövid fegyverszűnet alatt egymással társalogva; azon élvezet, melyet érez az iskolás gyermek, midőn tanítójával lapdázik, vagy azon örömet, mint midőn egy püspök valami bordalba belecénkel.

Oly illedelmes és barátságos modorban adta elő észrevételeit, hogy önkénytelenül a legnagyobb biztosságban éreztem magamat. Alig bírtam elgondolni, hogy útitársam valaha család vagy erőszakos büntetésben részt vett.

Eppen Prestont hagytuk el és valami érdekes történetet beszélt a hamis pénz forgásáról, midőn hirtelen egy gondolat támadt bennem, melyet azonban nem akartam elárulni.

Föltette kíváncsi voltam, hogy megy végbe a garottírozás?

De hogy kérdezzem én ezt meg ily szelíd és illedelmes tolvajtól?

Végre azonban mégis rászántam magamat.

— Talán hallotta valamelyik ismerőscétől, vagy ... vagy hogyan is mondjam?

A megszólított esőndösen mosolygott zavaron.

— Talán hallotta — ismétlém — egy olyan egyéntől, kívül talán az életben egyszer találkozott, a ki szerencsétlenségök vagy más okok miatt mesterségének intellectualis ágaiban nem jutott eredményhez, hallotta talán, hogy történik a garottírozás?

Remegtem a válasz miatt, és csaknem megbánattam már, hogy ily udvariatlan kérdést intéztem hozzá. Azonban korántsem pírult el, sőt igen illedelmesen és a mester önbizalmával, ki egy tudatlan ember által szakmájának elemei felől kérdeztek, és valódi kezeivel hamis inggallérát megigazitva, mondá:

— Ej, uram, hisz ez éppen a szakmám!

Szörnyen meg voltam elégedve.

Mily ékesszólással beszélt útitársam e kedvenc tárgyáról. Mily lelkesen írta le! Ha egyedül találkoztunk kizemelt áldozatával, ritkán maradt fáradsága siker nélkül. Csak kétszer valott szégyent. Egyszer egy gimnastikus uri emberrel, egy civilbe öltözött harlequinnel, ki a színházból menve haza, fején keresztül ugrott; másodsor pedig egy erős uri emberrel, ki éppen lakomáról ment haza, és kinek semmi, de éppen semmi nyaka sem volt, s mint a garoteurségre teljesen alkalmatlan egyéniség, úgy beleharapott barátunk karjába, hogy több hétig nem használhatta.

— És ezt ön mind egyedül és segély nélkül viszi véghez? — kérdeztem hitetlenül.

— Egészen egyedül, uram! — válaszolá. — De mindenik áldozatom néhány hüvelykkel kisebb volt, mint én; például oly nagyságu emberrel, mint ön, lehetetlen volna nekem megbirkózni, — tevé hozzá mosolyogva.

Én szintén nagyon jót nevettem ez ötleten.

— Nem lenne oly szíves megmutatni, hogy kezdené el? — mondám udvariasan.

— Háta mögött karomat nyaka köré fonom így! — mondá magyarázatát tényleg és finom érintéssel világosítva meg. — Ugy hiszem, nem okozok önnek fájdalmat?

— A legesekélyebbet sem, — felelém, — csak rajta.

Azután karjaimat erősen összefogom. Kérem hajoljon meg egy kissé. Köszönöm, és a legesőt összeszorítom . . . . .

Hol vagyok?

A vagon padlóján fekszem, a helyett, hogy szögletében ülnek.

És nyakkendőm megoldva!

Hol a bankjegyek, melyek benne voltak?

E kérdések gyötörték, a mint Carlisle állomásához értünk.

— Hol van kellemes útitársam?

Arra emlékeztem, hogy a vonat megállt Preston és . . . igen megállt egy percre az összekötési ponton a windermi pályával, hogy néhány utas kiszállhasson, de senkit sem vett föl. Conducteur! Örök!

— Parancsol, uram? Carlislenél vagyunk. A négy órás állomás. Itt ebédelhet.

— Mit feesejt itt nekem ebédre? — kiáltám rekedt hangon. — Nem szállt ki Orenholmeben egy ur e vagonból?

— Igen, uram, egy fiatal finom uri ember, horoggal és hálóval. Kérdezte, ha nincs-e pisztrángpatak e vidéken?

Még most sem vagyok tisztában magammal, vajjon ez a történet kezdettől fogva tervezve volt-e és a kalap elvesztése, — mit mellékesen legyen mondva soha sem reklamált, — részét képzezte-e az ördögi eselszövénynek; avagy útitársam magaviselete őszinte volt, és csak együgyűségem ejtette-e oly kisértetbe, melynek ellenállni nem tudott?

Az erdők dalmokai.

Az emberi szívbe is behatolnak a tavaszi meleg sugarak, újra élünk. Sietünk a szabadba hegyenvölgyön, mezőn keresztül; mindenütt oly szép a természet, mi még sem tudunk megállapodni egy helyen. Vagyunk tovább üz, ittan a kéjérezettől, új gyönyört vadászni, míg kifáradva esőndösen nyugvó helyet keresünk, hol megpihenhetünk a sok kellemesen izgató benyomás után. Képzél-

hetünk-e jobb pihenőt, mint egy szép berekben vagy hős árnyu erdőben, hol a vakító fényt lombok zöldje mérsékli, az illat nem bódító, s hol szerelmi dal zeng föl az édes titkokat rejtő bokrok sűrűjéből.

A mint az erdőt fölváltva szegélyző virágos réteken, hullámzó vetéseken át közeledünk kiválasztott rejtékünkhez: egy árnyas sűrűséghez, már messziről hangzik felénk az erdő szárnyas költőinek, a zenéreknek dala.

Az a sok különféle hang sajátos zengzetes dallallá olvad össze.

E kis művészeknek köszönheti az erdő költészetének nagy részét, mit leginkább őszkor veszünk észre, mikor a fákat, eserjéket még viruló zöld lomb díszíti, de elhagyták már a madarak.

Ekkor szép, de hideg halottá lesz, mert hisz a madarak az erdő életét szellemi, bájos művészi. És a művész elnevezés teljesen megilleti őket. A zenérek tökéletesülés felé törnek, mindenük mintaképet választ magának, annak dalait lesi el, azokat utánozza s utóbb mesterével versenyre kel, s lázas dícsavágygal igyekszik őt fölülmülni. Ezt számos példa bizonyítja. Néha megtörténik, hogy kedvik telik egy rosz kontár utánzásában, *) de viszont számos példa van arra is, hogy a családny más fajabellivel versenyre kelve, addig dalolt, míg halva hullt le.

Kitűnik ebből, hogy a madár átérzi dalát. Ha szeret, költővé lesz s választottja szívét művésze által kívánja megnyerni, tőle kitelhető szép alakban zengve el előtte érzelmeit. Ó dalol, de csak annak, a kit szeret, csak azt dalolja meg, a mi előtte kedves. Dallal édesgeti magához társát, fogságban dallal üdvözli megkedvelt gazdáját. Dalra készíti az ujló lomb, a zöld pázsit. Lelkesült dallal üdvözli ő, a világosság gyermeke, az első reggeli sugárt, és este dallal bucsuzik el az utolsótól.

És hogy átérzi azt, mit dalol, és hogy érzelmeinek tud hangokban kifejezést adni, mutatja az js, mikép a körülményekhez alkalmazottan, mily különböző dala. Mennyi öröm, kéj, lelkesülés rezgi át reggeli dalát, melylyel az első napsugarakat üdvözli, és minő méla a legtöbb madár esti dala, mikor bucsut vesz a lehanyatló naptól, mintegy kihallatszik abból az éj vései, az éj rémeitől való aggodalma.

Ugy hiszem, olvasóim ohajtanak e kedves lényekkel közelebről is megismerkedni. Lessük el őket otthonjukban, a lomberdőben, mely a legtöbb dalos kedvenc tartózkodási helye.

Mielőtt azonban szárnyas művészeink legelső családjait bemutatnám, legyen szabad röviden általánosságban szólanom felőlük. Addig, míg a lombdús fák árnyába telepedhetünk, lesz elég időnk hozzá.

Mint már említettem, a dalosok otthonjának erdők, berkek tekinthetők. Többnyire kised madarak, és több családhoz tartoznak. Vidorak, élénkek s ézelemgazdagok, e mellett nagyon nyugtalanok. Korán reggeltől az est beálltáig dalolnak, a déli órák kivételével. Érzékeik kifejelettek, szellemi tehetségük a madárvilág első sorába emeli őket. Békeszeretők, de nem gyávák, öntudatosak és önállók; gyöngédén tudnak szeretni s föláldozásteljesen. »Szóval — a mint Brehm A. nagyon kedélyesen megjegyzi — száz jó tulajdonsággal bírnak, s nagyon kevés rosszal.«

»Valamennyi dalos madár ragadozó, mivel főleg állatokkal táplálkoznak. Persze, csak rovarokkal, pókokkal és csigákkal, melyek elfogdosását nekik nem számítjuk be, talán azért, mivel ily állatok pusztítását csak újabb időben kezdtük figyelembe venni, vagy mivel kedvenceinket

*) Fischer tanár a madarakról írt művében említi, hogy néhány év előtt a Stuttgart melletti kertek egyikében egy rendkívül kellemetlenül fűtől fekete rigó települt le és valamennyi közelben levő más fekete rigó mind eltanulta fűlértől énekét.

a legkisebb hiba árnyától is megóvni ohajtottuk, s ép azért nem számítottuk őket is a ragadozók közé.»

A fentebbi sorok írója — Brehm — vándorlásukat is állati táplálékuk szükséges követelményének tartja, mivel ősszel a rovarok elrejtőzvé, éhen kellene veszniök. Én más nézetben vagyok. Tudjuk azt, hogy a legtöbb madár még ősz elején hagy el minket, tehát oly évszakban, mikor még mindenük bőséges táplálékra találhat, a szükség e szerint távozásra nem kényszeríti; de igen is a *légmérsék* változása. Ősz kezdetén általunk még kevésé észrevehető változások történnek a légtérben; a hőmérsék alábbszáll s a vízgőzök mennyisége tetemesen növekszik, a madár azonban teljesen légáthatott és finom alkatú lévén, már akkor érzi a légmérsék változását, s mikor azt mi is érezni kezdjük, rá már oly nagy hatást gyakorol, hogy távozni kényszeríti. Mindamellett vándor madaraink, különösen dalosaink nem szívesen hagynak el; ezt mutatja az a nyugtalanság is, mely megszállja őket távozásuk előtt, és az az öröm, melylyel tavaszkor üdvözlök régi kedvence tartózkodási helyüket. Zeng ekkor daluktól minden bokor. Ki ne lesné el ekkor a tavasz első hirdetőjének, az ég felé törő pacsirtának dalos ábrándját? Ki ne hallgatná gyönyörrel a fekete rigó lágy fuvolászását, s ki ne merengne el a csalogány dalán, melyet a költő oly szépen jellemez:

»Szakadj ki lelke, zengj el, mint dalom,
Mi vagy te más, mint hangzó fájdalom?
Igy énekelt a cserje vad bogin,
Az erdő szíve, a kis csalogány,
S ki szólna, míg az erdő szíve fúj?»

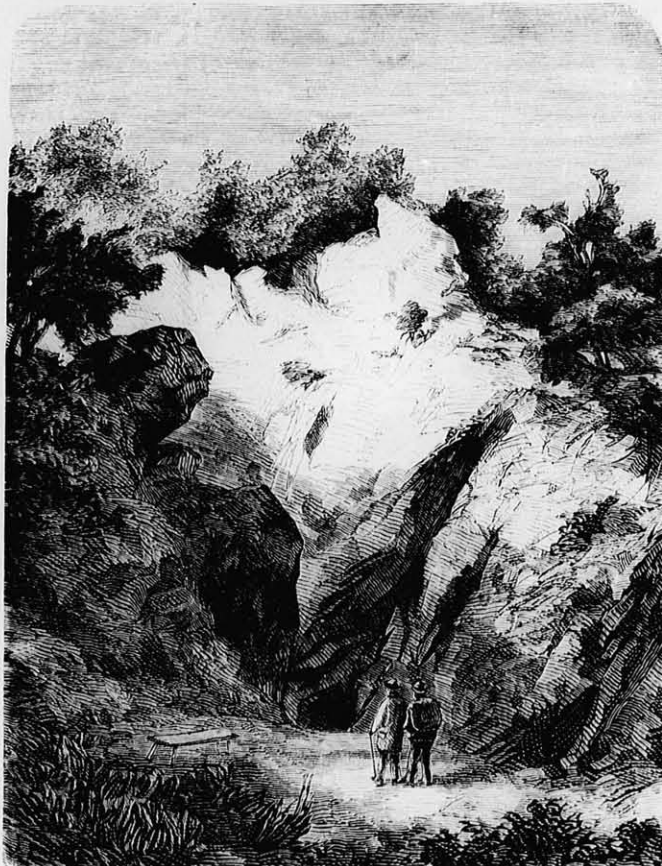
Vonuljunk mi is rejtékünkbe, az erdő egyik sűrű, természetes lugosába, hallgassuk kedvenceink kardalát, s tekintsük kissé közelebbről magukat a kis művészeket is.

Amott a sűrűből egy csalogány dala hangzik föl, s ha óvatosan közeledünk, megláthatjuk magát a művészt is, egy kecses alkotású, kissé hosszúlábú, á r a l a k ú csőrű barna madarat. Geniális szárnyasunk, igaz, hogy igénytelen külsejű, de szellemi tehetsége nagyon kifejezettek, mit első látásra elárul szép fényes szemének értelmes, sokat kifejező tekintete; dalolásban pedig fölülmul minden más madarat.

A csalogány árnyas berkek és lombdombokban lakik, ha csak teheti, víz közelében. Vándormadár, s april végén jön hozzánk vagy május elején, hogy jelen legyen a természet nagy ünnepe, mikor a föld arakoszorúval jelen meg, s augusztusban elhagy, mikor az ara már mint anya ttn föl, virágok helyett keblén gyümölcsök-

kel. Legszebb dalait a természet nászünnepe zengi el, és e dalok mindenike egy-egy költemény. »Ha értenők szavait, — mondja Bechstein, —

dulatu és vad; árva madárfiakat fölnevel, gondal ápolva őket, s viszont egy csokélyaságért föltelen haragra lobbán. Komoly, de a neveltség-

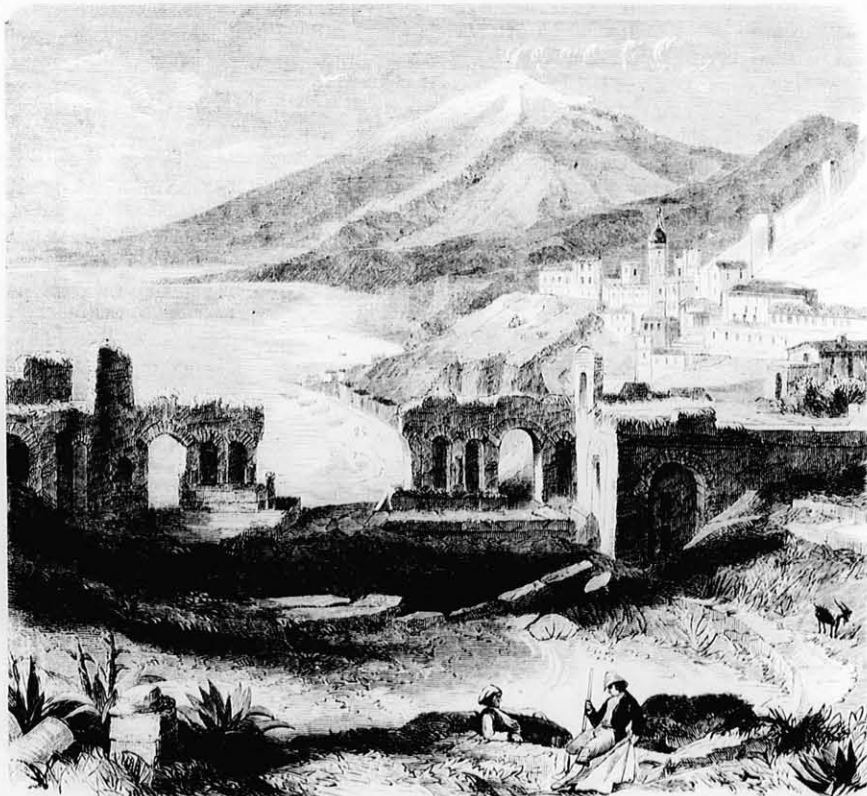

A torjai „Büüd“ barlang.

meggyőződnek a felől, hogy minden strófa, melyet elzeng, más-más érzelmenek ad kifejezést.»

A sajátosság madár természete is eltér más szárnyasokétól. Ő az ellentétek madara. Magatar-

átalában költökhöz hasonlítjuk, úgy azok között ök a lyrai költők; vannak közöttük ömlengők, ábrándozók, de többnyire Berangerre emlékeztetnek; dalaikon a derűtlenség melegítő sugara ömlik

Az Etna Taorminából tekintve.

tása gyakran komoly, méltóságjeljes, s máskor játszi, gyermeteg. Lelkesülni tud, s ha szívének vágya nem teljesül, végtelen bánatossá lesz. Jöin-

el. Ha virágokhoz hasonlitanám őket, a mező ezer apró mosolygó virágaival tennem párhuzamba, nem a kábító illatú, bizarr alakúakkal. Énekükben önmagukat tükrözik vissza emez élénk, vidor, környezetüket is fölvidító kedves lények. Közöttük első hely illeti a *barátka zenét* (Plattmönch, Curruca atricapilla). O régi ismerősünk nemcsak a berkek- és ligetekből, hanem kertekből is. Alakja nagyon egyszerű; fejteteje fekete, mintha kis sipkát viselne, háta zöldes-szürke, hasa szennyes fehér. Dallási tehetsége kitérő és sokan a csalogány fölibe helyezik. Gróf Gourey-Droitaumont ekkép jellemzi: »A barátka a legkitünőbb zenének egyike, és a szobában őt a csalogány fölibe kell helyeznünk. Hosszúra nyújtott folyékony dala fuvolasze-

telében a csalogányénál, e mellett nem oly átható.

Némolyike tisztán ejti ki e szót: »Judit.« Más

híven utánozza az *álfulmile* énekét, az *aranybegy* lágy füttyölését, a *pinty* csattogását; ismét mások a fűj »pitty-palattya«, a fekete rigó méla dalát, a vörösfarku zenér énekét.

Különösen kellemes, mikor dalát félbeszakítva, mely hangon utánozza a rigó esalhangját.

Vannak olyanok is, melyek az elősoroltakat mind híven utánozzák, a nélkül, hogy elfelednék saját dallamukat.

A *posztátáknak* még számos faja honos nálunk; legjobb dalosok közöttük a *kerti* és a *szürke posztáta* (*C. hortensis* és *cinerea*).

Vége követk zik.)

Gr. LAZAR KÁLMÁN.

E tengerparti vidék azonban mind e mai napig úgyszólván terra incognita még a birodalom és népe előtt is. Egy oly terület, mely elhagyatottságában művelődési állapotok tekintetében Törökországgal foghat kezét.

Báró Wüllerstorff, a volt kereskedelmi miniszter, egy közelébb megjelent röpiratában szóról-szóra a következőket mondja:

»Az osztrák-magyar tengerpart legnagyobb része minden előnyével együtt csaknem teljesen feledve van. Az ottani állapotok oly nyomorúságosak, hogy egy civilizált birodalomra csak szégyenletes lehet, mert sem az oktatás, sem az igazságügy, sem a földművelés és közlekedés tekintetében haladást fölmutatni nem tud.

»Ki ismeri nálunk a tengerpart vidékét? Ki törődik velük, ha a nyomor és inség hangja, vagy legjobban esetben egy-egy történelmi fejlődött

merőknek, sőt ellenkezőleg még jogosan többre tarthatunk számot, mint a miket mi itt a remélhetés alakjában felsoroltunk.

Tudva van, hogy minden fejlődés első stadiumában könnyebb és gyorsabb, mint a későbbiekben, és ha Anglia és Franciaország számára, melyek politikai és nemzetgazdászati, sőt egész kulturfejlődésük tekintetében magasan fölöttünk állanak, a világkiállításokból oly leírhatatlan áldás forrása fakadt föl, Ausztria bizvást sokkal nagyobb nyereségre tarthat számot jogosan.

Ime egy példa. Ausztriában néhány év előtt egy hold föld brutto jövedelme mintegy huszonkét ezüst forint volt, míg Franciaországban ugyanakkor 80, Angolországban 120, tehát hatszor annyi, és mégis Bécsben most a gabonárák éppen olyan magasak, mint Londonban és Párisban. Nem igényel magyarázatot, hogy egy osztrák hold 22

Egy pesti pálinkamérésben.

A bécsi világkiállítás és a női munka.

— Orgos Herminától. —

III.

Ausztria eddig ellentétben a két legnagyobb európai nyugot- és tengeri birodalommal, tisztán continentalis állam, egész lényén a continentalis fejlődés jellegét hordja és különösen Bécs a szó szoros értelmében szárazföldi város.

Ausztria és a tenger — írta báró Wüllerstorff egyik nagyobb szabású tanulmányában — ellentété vált már nálunk. Csak időről-időre hoz a szelek szárnya egyes hangokat hozzánk a kék Adria mellől, melyek arra emlékeztetnek, hogy a birodalom szárazföldi része és tengermelleke közt szorosabb és összetartóbb kapcsolatnak kellene létezni, s hogy azon partokon és vidékeken is emberek laknak, kik a birodalomhoz tartoznak és kik búban és örömben osztályosaink.

mozgalom által pillanatra föl nem költenék a figyelmet.

»Elfeledve, elkallódva élnek tetszésük szerint és legfőleg csak arra szolgálnak, hogy a nemzetiségi gyűlölséget és viszályokat ők is szítani, szaporítani segítik. A lakosság elvadult, télenységbe, nyomorba, tudatlanságba süllyedt.«

A bécsi világkiállítás ez oly nyomorúságos állapotoknak véget vetend. Föl fogja tární ez elvadultság, télenység, nyomor és tudatlanság szomorú képét a birodalom mindkét fele előtt.

De e világkiállítás a birodalom benső felében is hatásteljes módon fog reformálni, mert tevékenységre fogja ösztönözni a népet, felkölti a vállalkozási kedvet és úgy politikai, mint nemzetgazdászati tekintetben megteremtí az egyivé tartozás közérületét, mely most még teljesen hiányzik.

E remények kétségkívül nem mondhatók vak-

ezüst forintnyi jövedelme könnyebben emelhető, mint egy angol holdé. Ausztriának azonban mindenekeelőtt dolgozni, üzérkedni kell. Szorgalmassá, vállalkozóvá kell válnia, ismerni a pénz értékét és becsülni a munkát.

Mindezen iránylatokban Ausztria messze elmaradt a többi kulturállamoktól. És ezt semmi sem tünteti föl világosabban, mint maga Bécs, mely elvégre is művelődési szempontból véve, első városa a birodalomnak. Itt bizonyos tekintetben még ma is nagyobb tiszteletben részesül az, ki nem dolgozik, mint a ki a munka embere, és a pénz hiába való kidobását elegánsnak, urias modornak tartják.

Csak újabb időkben tapasztalunk e téren is haladást, és pedig az óriás mérvűvé fejlődött nyervegy lökése alatt, mely azonban munka nélkül akar gazdagodni, s melynek institutiói a nemzeti vagyonosodást csak részben szaporítják. Bécs sze-

rencésjére egy nagy közlekedési gyúpon, és Cotta Bernhardt szerint a felső Duna centruma s az alsó Duna uralója, mit azonban e sorok közöje helytelen fölfogásnak tart, mert — mint az újabb idők tanúsítják — e szerep Magyarország fővárosa részére van főtartva, Bécs kimondhatlan kárára.

Az osztrák-magyar birodalom területén — mint látjuk és tapasztaltuk, — csak egy centralisatio lehetséges, és ez a nemzetgazdászati. De ennek is magából kell fejlődnie és magától kell jönnie, a kiállítás azonban mindenesetre siettetni fogja ezt.

Mit várhat Ausztria egy nagyszerűleg tervezett és megfelelően keresztülvitt vilákiállításától művelődési, politikai és nemzetgazdászati tekintetben, az az eddigiekből s az egész vállalat természetéből elég világosan kitetszik. Azonban társadalmi jelentőséggel bíró hatása is lehet, ha a vilákiállítás szervezésénél erre tekintettel lesznek, és systematice fognak hozzá. Es a vilákiállítás főigazgatójának terve nem is tévesztette ezt el szem elől.

Az eddigi vilákiállításokon a munka mögött eltűnt a munkás; ki alkotó a művet, minő föltételek mellett jött az létre, minő jutalmat, nyereséget húzott abból a munkás, eddig erről mi sem tanúskodott.

Schwarz igazgató tervszerűleg és rendszeresen föl fogja tüntetni úgy a munkást, mint munkáját, s a kettő közti viszonyt.

Ismételjük, hogy a londoni kiállítás azt mutatta meg, mit termel a világ; áttekintő képét adta az emberi munkának, ennek legalacsonyabb fokától a legmagasabbig.

A párisi vilákiállítás föltüntette, mivel dolgozik a világ, föltárta előttünk a műszerek, szerzők jelentőségét, a kezdetlegestől a legkomplikáltabb gépig.

A bécsi vilákiállításnak pedig egyik célja az, megmutatni, ki dolgozik, és mindenekelőtt tisztázni szándékszik a jelenlegi munkafelosztás viszonyát a férfi- és nőnem között, és nevezetesen megmutatni azt, mire képesek a munka terén jelenleg a nők.

A bécsi vilákiállítás ez által művelődési és társadalmi jelentőségre emelkedik, melylyel az eddigiek nem bírtak.

Azon törekvések, melyek a nőknek nemzetgazdászatiilag, művelődésileg és társadalmilag magasabb nívóra való emelését célozzák, háromféle irányban nyilvánulnak. És pedig:

1-ször. Hogy a női munka az iparban, a nyers anyagok földolgozásától a műipar legmesteribb készítményeig már most is sokkal nagyobb szerepet játszik, mint az emberek általában hinni vélik.

2-ször. Hogy e szerep annál nagyobb, minél kevesebb nyers, gépies erőt és minél több intelligenciát, szellemi tevékenységet igényel a munka.

3-ször. Hogy miután a győnge alkotó, de intelligens, képzett nő munkája megállja a férfival szemközt a versenyt, legnagyobb igazságtalanságok egyike: a nők munkadíját kevesebbre szabni, mint a férfiakét.

Még azok is, kik a nőkérdéssel behatóbban foglalkoznak s annak minden esinját-binját meghányták-vetették, egy rendszeres kiállításon bámulni fognak ama nagy szerepen, melyet a női munka játszik az ipar minden ágazatában. Ha a gyárosok és iparosok minden kiállított munkára, melyet a női kéz készített, ráillesztenék, hogy az »női munka« tapasztalható, hogy a legfontosabb iparágban, tudniillik a szövészetben a nőket illeti az elsőség. Igaz, hogy e tekintetben a női munka már az ősi időkben is dominált; tudjuk, hogy az ó-korban a nők szöttek és fontak, s tudjuk azt is, hogy Anglia és Franciaország nagyszerű szövőgyáraiban ugy a vászon-, pamutvászon-, gyapot-, selyem-, kender- és a harisnyagyárakban több a nő, mint a férfimunkás.

De még oly iparágakban is, melyek látszólag nem vehetik igénybe a női erőt, a gépek alkalmazása által megnyitott a tér nőink számára. Az

éceipar egy részét például már csaknem kizárólag nők művelik. Nők készítik a tüket, srófkot, szőgeket, sőt Angliában a kézműszerek nagy részét is.

Nagy tövédek volna azt hinni, hogy ez majd a nők brutalizálását vonja maguk után. A nő nem lép itt idegen térre, miután csakis oly iparágakra adja magát, melyek ügyességet, és nem izomerőt követelnek. Skilled labour, mint az angol mondja.

Azon törekvések, melyek a nőket nemzetgazdászatiilag munkájuk által függetleníteni és helyzetüket javítani akarják, teljesen összehangzanak a munka fejlődésével. Nem a nők hódítanak új területeket, hanem a munka újabb ágai nyulnak át az ő birodalmukba.

A torjai „Büdös.”

A Háromszéknék egyik nagy nevezetessége ez. Lehetne világhírű is, ha ismernek hazánkat, s mi is többet tennék megismerésére. A »Büdös« kénbarlang, melyhez hasonló csak Nápolyban van, a Terra Lavoronál. A halál torka ez, pedig gyógyerejénél az élet forrása is lehetne.

Eppen nem régebben olvastuk a lapokban, hogy a barlang közelében gyógyházat fognak építeni, mert a »Büdös« esodahatásu szembajoknál, köztvényeknél, rheumánál és mindenféle hűlési bajoknál. Létesülni fog-e a terv? Azóta semmit sem hallottunk felőle. Rendes sorsa ez nálunk a terveknél.

»Büdös«-nek nevezik a 3580 lábnyi hegyet is, melyben e barlang rejlik. Az egész hegy vulcanikus képződésű, s a barlang kigőzölgése arra mutat, hogy a vulcanikus erők földalati működése még nem szűnt meg végképen. Meredek utak vezetnek föl odáig. Egyszerre sajátságos lesz a levegő: tikkasztó, hevítő és kellemetlen szagú. Lépésről lépésre jobban érzik ez. Végre egy sötét sziklafalhoz érünk, mely kopárán és meredeken emelkedik föl, s most már erős kénzsong vesz körül. A barlang mellett nem tenyész semmi szerves élet, egészen kopár az, mint illik a halál torkához. Ha tiszta, derült az idő, a szénenyelg kevert kénzőg kiömlése annál nagyobb, úgy hogy már a nyílás előtt is fojtogató, s a kénlég rezegve száll ki, mint valami delibáb. A nyílás környéke szennyes sárga a kénkő-rétegtől. Borult vagy felhős időben a nedves és súlyosabb lég lenyomja a kénzőgöt, s ekkor a barlangot is kevesebb veszélylyel lehet megtekinteni. Atalában a kőrlégnék mindig van nyomása a barlang vezéres levegőjére, s az oldal-falak sárga üledéke mutatja, mennyire emelkedik föl állandón a kénzőg.

Biztos kalauz nélkül nem jó a barlangba lépni. Egy lépés arrább a lejtősen menő talajon, még egy lélekzet, s a halál birodalmába jutottál, a halált szívtad be. Csöndes, fájdalom nélküli halált, melyet eljönnek fölkeresni ide olykor a kétségbeestek. Ezek sirjai ott domborodnak a barlang körül azokéval, kik szerencsétlenség áldozatai lettek.

A barlang kicsiny, kivált mióta a bejárat boltozatából is sok szikla leomladozott. Jelenleg alig 10 lépés hosszú, szélessége 9 láb s a hol legmagasabb, ott 15 lábnyi. Folytonosan keskenyedve görbül balról jobbra, s mint egy repedés végződik. A bejáratnál a fenékig 7 lábnyi a meredekség. Alig van valaki, ki borzalommal ne lépne az üregbe, mert eleget hallott szerencsétlenségek felől, s jól tudja, hogy egy vigyázatlan lépés őt is áldozatul ejti.

A kénzőzsel telített lég rétegszerűen terül el s a barlang mélysége szerint magasodik. Ki a barlangba lép, rendszeren csak addig megy beljebb, míg feje a halál vonala fölött áll. Ez a vonal oda van húzva az oldalfalakra, melyek a kénlég sűrűségében egészen sárgák, azon fölül rozsdás barnák, legfölül pedig timsós jegecek mutatkoznak. A sárga réteg alatt még a szikla is puha fölületű, mint az agyag. A halál lehetetlenség az sem állhat ellen.

A belépő kéjes melegséget érez testének azon részen, mely a kénzőzben van. Egész nyakig be lehet menni az áramlatba, s a test soká kiállja minden veszély nélkül a bágyasztó melegséget, melynek hatása: üdülés. Beljebb lépni csak lélekzetet visszafogva lehet, s akkor a szem erős marást érez.

Mint azonban említők, a kénzőz-áramlás a külső levegő nedvességétől függ. Tiszta, száraz időben még a torkolatot át sem lehet behatolni. Ovatoságból égő taplót vagy szivart tart az ember maga előtt, s midőn az kiálszik, akkor visszatér, vagy pedig elzárja lélekzetét.

Nagyon sok beteg keresi föl a Székelyföld e híres barlangját, s a gyógyulás ritkán marad el. Azon hatás, melylyel a szembajokra van, már a legjelesb orvosok figyelmét is felkeltőtte. Gyógy-szerűl használják a barlang oldalairól lecsöpő vizet is, melyet edényekbe fölfogva, a szem mosására alkalmaznak. E víz igen tiszta, erős kénzsonga van és esipős hatásu.

A barlangban sokszor találunk élettelen nyulat, patkányt, denevért, melyek véletlenül betévedve, ott veszttek.

Érdekes följegyezni a jelenségeket is, melyek a barlangban tapasztalhatók. Azt már említettük, hogy minden tűz kiálszik rögtön. A löfégyvert sem lehet elslátni. Az aranyon kívül minden ére és fém zöldes-fekete színnel vonódik be, akármily mélyen rejtjük is el a zsebbe. A kissé nedves ruhanemű szintén zöldes színt kap. Dacára, hogy a levegőt izzasztó melegnek érezzük, a légmérőre nincsen semmi hatása. A lég ize édeskés és nem kellemetlen.

Csak néhány lépésre e barlangtól van még egy kisebb erejű kénköves üreg is, sokkal csekélyebb kigőzölgéssel. Alább pedig egy harmadik, melynek oldalait timsós jegecek borítják.

Az erdélyi fejedelmek idejében itt kénköbányát műveltek, s a kis Torja, mint bányászhelység országgyűlési képvisellettel is bírt.

Jelenleg a b. Apokok tulajdona, kik valószínűleg nem sokára tudatára jönnek annak, hogy a »Büdös« akár mint gyógyhely, akár mint bányászati pont, igen nevezetes.

Olaszország második tűzhányója.

Nápoly Vezuvjáról, a Szičiliában fekvő Taormina Etnájáról nevezetes. A Vezuvjáról lapunk már sok közleményt hozott s idei tűzhányása alkalmával is megemlékezett róla. Nem lesz tehát fölösleges, ha Taormináról és Etnájáról is megemlékezünk.

Syracusából, ezen ó-görög városból Cataniába indultunk, mondja egy utazó. Az ide vezető úton el kell menni az úgynevezett »Archimedes sirja« mellett; ez hatalmas szirtötömeg, melybe sírok és mauzóleumok vannak vájva. Archimedes sirját egy, az ajtó mellett levő tört oszlop jelöli, s belül a boltozat alatt kis fülkékben alkalmasint urnák voltak. Utunk meglehetősen jó karban volt, s lovaglásunkat az egykor mézükről híres Hybla és Megara hegyekre, a füstölő Etnára s a dombok közül előcsillamló tengerre való bájos kilátás a legkellemesebbé tette.

Elmentünk a meredek hegyoldalon fekvő Melitta és Carlentini mellett, mely helyek közelében azelőtt sok eukornádat természetek. Miután kompon átkeltünk a fiume della Giaretta, melynek torkolatában gyakran található borostyánkővet, hatalmas rónaságra, a Peiano di Cataniaa értünk, mit jobbra a tengerpart, balra a castrogioranni hegyek s távolabb a Monte Rossi és az Etna határolnak. Ez utóbbi és a zajgó tenger közt emelkednek Catania száz templomának kupolái, melyeket már 720-ban Krisztus után a khalcedoni keresztények alapítottak. Azóta a várost a földingások s a veszélyes szomszédású Etna lávakitörései sokszor eltemették, úgy hogy mindannyiszor újbol kellett építeni.

Az Etna leghevesebb kitérése az 1639-diki volt s ezáltal eltemette volna az egész várost, ha hogy a legenda szerint szent Agatha nem tesz csodát, ki a hig lávafolyamnak a benediktmusok zárdájában gátot vetett.

Catania mai népessége 56,000 lélek. Főutcája a Via Ferdinanda, melynek perspektívája talán legszebb a világon. Catania kikötője keskeny s beléje egy kicsiny folyó, az Etnából eredő Amemano szakad. Itt igen becses selyemkelméket gyártanak, azután borostyánkőből ékszereket s lávából mindenféle eszecelecsét. Kereskedelmi cikkei: gyapju, vő-ös réz, kén, kítűnő bor és etnai jég, melylyel deli Olaszország legnagyobb részét el szokták látni. Minthogy a város házai csaknem kizárólag lávából építettek, ezért azok sötét és komor kinézésűek. Főcsatáhegye a tengerpart, hol sokszor még éjjelkor is láthatni ábrándozókat.

A catanai nők fehér vagy vörös, sokszor a szelén aranyfonállal himzett hosszú fátyolokat viselnek.

A mindent szétromboló és eltemető láva az oka, hogy a régi Cataniából csak igen kevés középület van kiasva az azokat fedő vulcanikus kéreg közül. A római és görög színházat kivilágítás mellett kell megtekinteni, melyek egykori nagyságáról csak győnge fogalmat alkothatunk magunknak a szűk és dohos folyosókban, melyekbe tiszta víz szivárogo le a lávakövek közt.

Ekközben fölszállott a nap s a szem elé lehratlan szépségű tájkép tárult. Előttem a lejtőn lefelé végzetlen kert, a tengeren néhány hajó lebeg a távolban; Hybla, Megara hegyei kék ködbe burkolvák; Catania tornyai és kupolái ragyognak s a nagyszerű panorámát az Etna orma, Aderno és Paterno városok, a leutini tó, Taormina és Messina fejezik be.

Maga az Etna önmagában egy kis világként tűnt élénk. Csipkés orma, szakadécai, völgyei, sivár oldalai s ezek ellentétül a gyümölcsösök üde zöldje s az áldott ligetek, borítva szőlők, rizsföldek s mindenféle gyümölcsös, a tűzhányó töleszéből előtörő füst és lángok, mindez a legnagyobb ellentétet képezte azzal, mit eddig Szieliában láttunk.

Cataniától nem szívesen bucsuztam el. Innen a legelső város, melybe értünk, Aci Reale. Ez az Etnának itt egészen a tengerig kinyúló lejtőin fekszik, melyek a leggazdagabb délszaki növényzettel borították s termékenységen a sziget minden más pontját fölmúlják. Gyakrabban lovagoltunk narancs- és citromerdőkön keresztül.

Giarroig az út folytonosan a tenger partján fut, s ezen hely é s Taormina közt ismét egy paradisosz terül el. Pálmák és platanók, narancsok, szőlőtőkék, oleanderek, ciprusok és piniák rezgetik leveleiket a tengeri szellőben. A tengerbe szakadó és lávakéreggel borított szakadékokban itt-ott patakok csörgedeztek. Egyik csekély helyen átgázoltunk a kis Catalabiano folyócsát s a Monte Tauruson fekvő Giardini városkához értünk, melynek közvetlen szomszédságában fekszik Taormina.

Ez utóbbi sziklákon emelkedik s az ó-korban nevezetes volt színházáról. Most piszkos és szűk, tekervényes utakból s egy térből áll, s ezen oszlopsorral ékesített templomból.

Taorminát több ízben pusztította el a földrendés, s jelenleg csak háromezer főnyi lakossága van. Ó-kori emléket még most is számosat találhatni benne és körüle, úgy mint vízvezetékeket, sírokat, templomromokat s az említtet görög színház maradványait, mely Szieliában a legjelentékenyebb volt, mert 25,000 néző könnyen elférhetett benne. Bár ma már nagyon összeomlott, látva, mégis fogalmat nyerhetünk egykori berendezéséről. A mai városon kívül, egy szirttőmeg lejtőjén fekszik s részben kőbe van vágyva.

A pálinkás boltok.

(Pesti árnyképek.)

A szeszfogyasztás óriás mérvben növekedik. Az alsó néposztály az, melyet e bódító ital hatalmába ejtett, s mely most már nem képes többé szabadulni átkos varázsától. Csak ott van valódi izáksóság, hol a nép szegény, s a pálinkás bódék tanyát ütöttek. Semmi más ital nem oly olesó, nem oly kábító.

A legszegényebb osztály egyedül mulató helye a pálinkás bódé, s nem is lehet ott mást látni, mint száználomra méltó szegénységet, mely filléreit nem tudja sehol oly dözsölés közt elkölteni, mint itt.

A városok csinosabb részein hiába keresünk pálinkás boltokat. Oda húzódnak azok, hol a szegénység nagyobb csoportban van együtt. Nyomóról-nyomra követi azt, mint kizsemelt áldozatot. Ha fényes, nagy házak közt járva, egyszerre a pálinkaméresek büzhödt légköre csap meg: akkor már tudjuk, hogy itt valahol egy csoport szegény embernek is állandó tanyája vagy foglalkozási helye van, avagy kaszánya áll a közelben. Ezt tapasztaljuk Pesten is, hol a fényes Dunaparton nem egy lebu és pálinkamérés vonja meg magát, várva a gőzhajók körül nyüzsgő munkásokat.

Mind jobban behatolunk a külvárosokba, annál több ily piszkos és büzhödt helyre találkoznak. Már maga a lég is dögleletes benne.

Rondaság fészke mindenki. Az oly szegény emberek, kik ide járnak, nem tudnak tisztaságot tartani. Moeskos és szennyes minden. A padozat rétegei geologiai talányt képeznek. A falak tán az építés óta nem voltak meszelve. Legtisztábbak ott, hol a fal körül ülök vállal lesurolják a tapadékok, s legpiszkosabbak ott, hová a szédülő fejet támasztják. Barlangszerű minden ivó szoba, melybe a helyiség terjedelme szerint néhány fenyőfa-asztal áll keresztbe rótt lábakon. Ez sem sokkal tisztább a padozatnál. Hosszu lócák s néhány szék: ez az összes butorzat, és nem is kell több. A sarokban van még egy állvány, hol a pálinkát mérik ki.

A kik ide jönnek, lehetőleg keveset esznek. Az ivás a fő. Meleg ételt nem is árulnak itt, mert a pálinkázók véleménye az, hogy a szesz éppen a

meleg ételt pótolja. A legfőbb élmi cikk: enyvel főzött kocsonya, melyet vastag cserép tányórokban tesznek az asztalra. Van még szalonna és kenyér, s más után nem is szoktak itt kíváncsítani. A vendég legtöbbször magával hozza élelmét: fekete kenyeret, szalonnát, turót vagy hagymát, s iszik mellé, a meddig el nem kábul.

A pesti pálinkaméréseknek legszorgalmasabb látogatója a felvidéki szlávok, mely szülőföldjéről a gazdagabb és munkaudó vidékre özőnölve, a főváros napszámásaihoz a legnagyobb kontingenst szolgáltatja, s a pihenés óráiban megtölti a lebuokat és bódékat. Szomorú, mennyire átadta magát e népfaj a pálinkafogyasztásnak. Örege, apraja, asszonyok és leányok egyformán rendes vendégei a pálinkaméréseknek, s már a 7—8 éves gyerkőcök sem érzik magát jól, ha reggel, délben és este nem pálinkázik.

E dözsölő fészkeknek mindig van népe elég, mely iszik, kurjong s lerészegszik. De az aratás, az ünnep, szombaton van, mikor a napszámások kikapják a heti bért. Akkor valamennyi koresma és lebu nyüzsgő a látogatóktól. Van zene és tánc is!

Szombat este a szegényeké. A másnap reggelén nem kell korán kelni munkához, tehát nem is kell korán lefeküdni. Akkor hát nem is kell haza sietni, mert a munkás-osztály nagy része csak aludni jár »haza.« Ilaza! Mondjuk inkább, hogy szurdékjába, mert éppen azért nem siet haza, mivel nincs otthonja.

Minden koresma, minden lebu kitérte torkát, hogy elnyelje a szombati falatot. Ide, e piszkos hely felé egész csomókban záradokol a munkás-nép, mely a dologtól fáradtan, s a forintok becset érezve, még nem gondol dorbézolásra, és takarékoságból az útjában eső kenyeres kofától vesz legalább egy cipőt, hogy otthon fogyassza el. De szokásból mégis elmegy oda, hol minden szombaton megfordult eddig. De nem oly könnyen jó ki, mint a mily könnyen belépett.

A külváros legfőleesebb utcáiban mennyi zugcsapszak van: a városban is mennyi a lebu; a budai rácváros, a gellérthegyí viskó-házorok mind tele vannak ivóhelyekkel, hol a hét más napján alig árulnak valamit, de szombat esteje kilizeti magát. Ezek most mind meglétek. Gondoskodva van létezésükről, mint a hangyásznak, mely mindig talán annyi férget, mennyi fonttartására szükséges.

A szombati vendégekre várnak is. Az ivóhely földjét föllöcsölik s egy-egy muzsikos már korán beül a padok közé.

Csak az alsó-Dunaparra kell menni, hol a hajók matrózai s a teherhordók táplálják a pálinkaméréseket és lebuokat. Esti 7 órakor már szól a zene, van élénk zsvaj, s fejlődni kezd a jelenet, mely a szombat bélyege. Még ez időtájt megvan a koresmai képmek az a jellege, melyből kéri a szórakozás utáni vágy. Ki ne is ohajtana hat munkanap után mulatni valamit? Ki lát abban mást, mint emberit, hogy egy-egy verki, hegedű, harmonika, hárfá vagy dróthúru szerb gitár hangjai mellett táncolnak? Hanem e mulatság, e szórakozás a mohóság közt gyorsan változik dorbézolás s esti tíz óra körül a mulatók nagy része már — korhely.

Mindenki iszik, mindenki lármáz. A táncban is kidülnek; a leányok, asszonyok is »odaig vannak.«

Az élet menyai árnya gyűl össze e szennyes mulató helyeken.

Mind nyomorultabb a koresma, annál száználomra méltóbbak alakjai. A Dunapart pálinkás boltjaiban jó öltönyű népség gyűl össze, mert ezek még a »jobb helyek« közé tartoznak. A leányoknak, kik táncolni mennek, van frissen mosott viganójuk és pántlikájuk. A muzsikát hárman is csinálják. De odakinn a külvárosi lebuokban, a budai Tabán pálinkaméréseiben, ott a munkás-osztály ama része mulat és dözsöl, melyen a dorbézolás közből is látszik, hogy keservesen vál meg minden fillértől. Nincs egy darab jó ruhája. Keserves napi munka mellett keresi betevő falatját, s udvarokban, kapuk alatt, istállók szalmái közt alszik. Magával hordja mindenét, pedig összes holmija egy szennyes rongy, melyet kezében hord, vagy nyakába köt.

Tizenöt-husz alak van együtt, s emny egészen megtölti a koresmát. Mind ismerik egymást, de azért a koresmáros bátran kidobhatja közülök akármelyiket, mihelyt garázda, vagy nem akar fizetni; a többiek nem törődnek vele.

Van köztük gyermek, nő, férfi, aggyastán. Sőt van csecsemő is anyjával. Nincs valami fájdalom-sabb, mint midőn a természeti gyöngédsegek a visszatásztók, az undorítók közé jutnak. Az anya

és gyermek közti természeti viszonyt itt nem képviseli más, mint az a rongyos, mosatlan vászondarab, melylyel az asszony mellére kötözte föl gyermekét, hogy két kezével szabadon csettenthesse a guzslica zenéje mellé. Rikácsoló hangja messze elhallatszik az utcában. Van még egy pár társnője is, s ezek is mind emberszámot tesznek. Ma ők, holnap a férfiak isznak többet vagy kevesebbet.

Láthatás itt gyerkőcöket, suhanecokat. Valahonnan valók; hogy honnan, azt maguk sem tudják. Születtek, s már képesek cipelni két téglát a kömivesnek. Önmagukat tartják fönn, önmagukat segítik, s azt sem tudják, hogy vajjon segíthetné őket az isten, mert nem ismerik. Még egészen gyermekek, de már vönülnek. Arcuk sápadt, fonynyadt, mintegy aszalt körte. Pálinkáznak s rágják a dohányhulladékok.

Az ember azt hinné, hogy ezek meg fognak halni mielőbb. Pedig azok a 17 éves suhanecok, kik legjobban rikoltoznak, szintén így kezdtek.

Van ősz is köztük, az öregek ama fájából, kiknek arcaín idő, nyomor, kicsapongás és talányos lélek látszik. Vannak jó arcu alakok is, szomoruk s halványak, a kik annál részvétre indítóbbak, minél ittasabbak.

A koresmáros egyre teszi eléjük a pálinkát. Már a zugban hentereg valaki, s a többiek alig bírják fejüket. A dalolás akadozik, a hang metsző élességű lesz. A koresmáros szemlét tart fölöttük. Ezek ma már képtelenek több hasznot hozni. Vagy holtrészegek, vagy nincs több pénzük. De mielőtt tudna rajtuk, még akad, e ki civódást kezd. Azt kidobják. Azután a többi is elhordja magát, mert a koresmáros addig emleget patrolt és drabantot, míg vendégei eldőlöngöznek.

Ily jelenetet száz és száz helyen látunk, s csak kevés van, mely mellől a veredések elmaradnak. Itt a férj vérig karmolja nejt, mert az egy krajeárt meg akar menteni. Ott az ivók vesznek össze, s az öregek bekisérik valamennyi vendéget.

Kisebb mérvben minden este megelevenülnek a képek, de a szombat este az, mikor legteljesebben kifejlődik minden árnyékuk.

Mit lehet ez ellen tenni? Ki tudna erre választ adni? Vajjon lehet-e arra gondolni, hogy az ily dorbézoló tanyákat megszüntessék? Mindenki hasznot hajt a városnak úgy, mint az államnak. A fogyasztási jövedelmek egy nagy része ily csatornán jó be. A szeszgyártás mily összegeket képvisel!

Vannak dolgok, melyek nagy érdekekbe ütközve születnek. Ki gondolt itt másra, mint az érdekekre? És végre, a mig szegénység és nyomor lesz, addig meglesznek annak sötét képei is.

De oda hatni, hogy a feleslettség kevesüljön, azt talán mégis lehet.

—r.

Vegyes közlemények.

— (Tompa Mihály irodalmi letéteménye.) Az olvasók emlékezhetnek, hogy Tompa halála előtt híre járt a lapokban, mikép a korszorus költő egy csoport helyezett el a premontréi jászói conventjének levél-tírásban oly föltétellel, hogy az csak 50 év múlva bontassék föl, s akkor a tudományos akadémia javára nyomtassák ki.

E letéteményről most Károly György Hugó premontréi tanár érdekes adatokat közöl. A költő közel lakván Rozsnyóhoz, az ottani gymnasiumban tanító premontréi barátságos viszonyban élt s ezért bízta meg a rend conventjét titokteljes hagyatéka őrzésével. A csomag postán érkezett Jászóra 1868. év május 14-kén.

A leveleken, melyeket Tompa ez ügyben írt, meglátszik a beteg költő ingerlékeny kedélye. Midőn hirtelen nem kapott választ, többi közt így írt: »Mindenre, ami a rend törvényei kívánnak, kötelezem magamat. Legyenek e soraim teljes fölhatalmazás granáut még a csomag felbontására nézve is a convent kezében. Isten, valóság, közérköleség, rend, égi és földi hatalmak semmi megbántása benne. Csak az emberiség gyönggét fejtegeti. Én keresztény, erkölcsös és becsületes ember voltam, vagyok és leszek holtig. Tompa.«

Még nagyobb ingerültségbe jött, midőn a lapokból olvasta, hogy letéteménye már köztudomásra jutott. Ekkor így írt: »Az élő istentér! engem önik megölték, publikumra hozván a dolgot, mely nem arra való volt. Mivé tettek a világ előtt? Én az öngyilkosság marta-leka leszek, önik lelke és feleletére isten előtt, ha a dolgot bármilyen módon segítve nem lesz. Gondoljanak ki bármit, és igazítsák ki becsületes megmentésé-vel egy kárhözra menendő lélek érdekében ez iszonyu, emberi képzeletet meghaladó dolgot. Felelősekké teszem önöket isten előtt.«

Ily hangon van írva az egész levél. Később pedig egy nyilatkozatot küldött átnézés végett a conventnek,

hogy azt a lapokban közzétehesse. E nyilatkozat, mely a »Hon« említett újdonságát cáfolta volna meg, következőleg hangzik:

»Nyilatkozat. Úgy látszik, hogy a sorsnak képtelenül képtelenebb, compromittálóbánál compromittálóbán szerepeket jött kedve velem játszani. A jászói tudósítónak tökéletesen igaz van annyiban, hogy az irak csakugyan kezem között volt és általam küldetett a conventhez. Orsováról kaptam a szóról-szóra címzett iratot bizonyos Bauer vagy Paur nevezetű, magát nyolevan évesnek valló, kiküldöttöm magyarnak mondó öreg orosztól. Ez írja, hogy ő távol is magyar újságokat hordat és olvas; közügyeinket, akadémiát, színházat figyelemmel tart; engem is ismer nevévről és bizalma is van hozzám; nem tudja a járást e vidéken, engem kér tehát, hogy ezen roppant vagyonáról szóló végrendeletet és az emberiség élete meghosszabbításának általa föllálalt módját, melyet csak a jövő században kíván az akadémiának jóvedelmézetni, fejnyomatás által letéteményezem. Itt megismerem fejemet, de gondoltam: nekem mindegy, rám semmi következményeket sem hozhat, vettem azért a tollat, miután öt forintnyi melléklet is volt a levélben, és átküldöttem a csomagot egész nyugodt lélekkel a jászói conventbe. Ebből származott a gyönyörű komédia. Gratulálok a »Hon«-nak. Kérem a lapokat a nyilatkozatom fölvetelére. Hanva, május 31-kén, 1868. Tompa Mihály.«

De e nyilatkozat soha sem jelent meg, mert rögtön utána Tompa azt írta (akkor már csak tollba mondta leveleit), hogy hagyják abba az egészét, mert éppen váltólási paroxizmusban írta. Többet aztán nem is levelezett, mert július 30-án meghalt.

Az érdekes irodalmi letéteményről Károly II. a következőket írja:

»A mennyire tapintás által kivethetem, nagy nyolecad-rétű kéziratkönyvből áll, kemény kötésben. Olyan vastagsága, mint a 24—25 éves kötetek szoktak lenni. Híven meg van őrizve a külső boríték is, melyben érkezett. Ez hét fekete pecsétel volt leragasztva. A cim-lapon következő fölirat olvasható: »A jászóvári kúptalanba. 50. f. Bérmentve. Jászóvár.« Ez alatt volt a tulajdonképeni küldemény, mely szintén hét fekete jégzőkönyvi pecsétel van erősen leragasztva.

A letétemény belső lorítékának hét fekete pecsétel lapjára a gondos levéltári főjegyző Fedák ur a következő jégzőkönyvi kivonatot írta föl:

»Az 1868-dik évi május 22-kén ezen paquet a hozzá mellékelt levelkének tartalmánál fogva elfogadtatott, de fölbontatlanul közlevéltárunkba megőrzés végett betételelt, ötven év múlva, azaz 1918-ban ohaított célját tevérendő. A conventben, általunk: Kádas László s. k., perjel és olvasó; Virszató Gellért s. k. alperjel és éneklő; Szidor Antal ör, Miskovics Anasztáz conventi tag, Madarasi Lipót s. k., hites tag által.«

Le van téve pedig az e irodalmi örökség a levéltár jobb oldalán, az állványok második osztályában, alulról számítva az első sor első fiókjában.

Fedák Pál levéltári főjegyzőnek már arra is kiterjedt figyelme, hogy ugyancsak a bemenetlő jobbra, az első osztály második sorának harmadik fiókjá fölé egy kis figyelmeztető emléktáblát szögezzon. Oly kitüntetés, milyenben egy okmány sem részesült. A tábléskára e sorok vannak írva:

»Emléklül. Az 1868. évi esomában létező 8-dik sz. csak ötven év múlva, vagyis 1918-ban nyitódott föl.«

— (Sülyednek-e az óriási hegyek?) Ezen kérdést igazolja azon különös tény, hogy az Amerikában, az egyenlítő alatt fekvő Andekek minden újabb mérés alkalmával csekélyebb magasságot mutatnak. Így például:

Quito magassága La Condamine szerint 1745-ben	9,590
" Humboldt szerint 1803-ban	9,570
" Boussingault szerint 1831-ben	9,567
" A »hosszúágúerdő irodas« szerint	9,540
" Orton tanár szerint 1867-ben	9,520
" Reisz és Stibel szerint 1870-ben	9,350
A Pichincha-csúcs La Condamine szerint 1754-ben	15,922
" Humboldt szerint 1803-ban	15,827
" Reisz és Stibel szerint 1871-ben	15,704
A Pichincha-töcsér Moreno és Wisse szerint 1844-ben	13,600
" Orton tanár szerint 1867-ben	13,300
" Reisz és Stibel szerint 1870-ben	13,175
Az Antisana-Haiecuada Humboldt szerint 1803-ban	13,465
" Boussingault szerint 1831-ban	13,356
" Orton tanár szerint 1867-ben	13,300

Ez nyilván mutatja, hogy a Quito 125 év alatt 246 lábat, a Pichincha pedig 218 lábat silyedt. A Pichincha-töcsér az utóbbi 26 év alatt 425 lábbal szállott alá, az Antisana pedig 64 év alatt 165 lábat. (Ausland.)

— (Varrógép-statisztika.) Amerikában mindenre kiterjed a statisztika figyelme. Így egy kimutatás fekszik előttünk az amerikai varrógépgyárak 1871-diki forgalmáról, s e kimutatás valóban meglepő adatokat szolgáltat e hasznos gépek elterjedéséről. A varrógépgyárak között az első helyet a Singer-Manufacturing Company new-yorki gyára foglalja el, mely 1871-ben

181,260 gépet adott el (53,427-tel többet, mint 1870-ben), ezután következik a Wheeler és Wilson-gyár 128,525 géppel, a Grover és Baker-gyár 50,838-cal, a Weed-láz 39,655-tel, s még több gyár kisebb forgalommal, de az Amerikából eladott varrógépek összegének egyharmada a Singer Manufacturing Companyra esik, mely e nagy forgalmat kiválólag az új találmányu ügynevezett »eszalás« varrógépeknek köszönheti.

— (Abyssinia új fejedelme.) Cassa abyssiniai fejedeleme koronázása el. évi január 14-kén ment végbe nagy ünneppélyezészel. Cassa unokabátya azon Teodorum, ki nem rég háborút viselt az angolokkal, s midőn utolsó vára is elesett, saját kezével végezte ki magát. A fiatal Cassat az angolok akkor magukkal vitték Angliába s ott európailag neveltették, honnan visszatérten, január 12-kén nagy hadgyakorlatokat tartatott, melyen 3000 abyssiniai pap s roppant nép volt jelen. 14-kén Axum városban ment végbe a koronázás, melynek végzetével Cassa a koronával fején az ujjonnan épített eszázári palotába ment, hol két hétig szakadatlanul tartott a lakoma. A eszázári asztalhoz az egész ország hivatalos volt s 400 ember érkezett egyszerre, kik jóllakván, másoknak adtak helyet; az ifju eszázár az egész idő alatt együtt lakmározott alattalvalóval s mintegy 4000 tehenet és 500 hordó mézből készült italt fogyasztottak el.

Hirek.

Előfizetési fölhívás a »Hazánk s Külföld« újabb félévi folyamára. Lapunk 8-ik évfolyamában már sokkal ismeretesebb a közönség előtt, hogyssem bővebben kellene fejtegetnünk az irányt, melyet maga elé tűzött. Mind a szerkesztőség, mind pedig a kiadó-társulat őszintén iparkodik a közkeveltséget nyert lapot mind beltartalmá, mind képi, mind pedig külső kiállítására nézve minél értékesbbé és díszesebbé tenni.

Az új félévben tehát csak egyszerűen figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy sziveskedjenek megrendeléseiket megújítani, s lapunkat ismerőseik körében terjeszteni.

Minden évszáz év s előfizetők, habár éven-gyedenként küldi is be az előfizetési összegeket, díszes jutalmaképpen részesül. Azonban kéri a kiadó-hivatal a kép csomagolási- és helyegilletékére a szokásos 30 krt is beküldeni.

Előfizetési föltétel: egész évre 6 frt; félévre, vagyis július—decemberre 3 frt; évengyedre 1 frt 50 kr. Ez összegeket legkönnyebb postautalványok mellett küldeni.

Figyelmeztetjük egyzszermind olvasóinkat testvér-lapunkra a **politikai és vegyes tartalmu »Heti Postá«-ra**, mely mint az **iparos-szövetség** közlönye minden vasárnap hasonló nagy íven jelenik meg, s ára egész évre 4 frt évengyedre 1 frt.

Kazár Emil, f. sz. szerkesztő. Az előfizetési összegek az **Athenaeum** kiadó-hivatalába: Pest, barátok-tere 7. sz. küldendők.

— (A kolozsvári egyetem föllállítására) vonatkozó legfelsőbb intézkedés már közé az éve. Az intézetben októbertől kezdik meg az előadásokat. Van tehát második gyár egyetem is.

— (Uj vármegye.) A határvidéki polgárosítással az anyaországhoz visszacsatolt területeket a szomszédos megyék közigazgatása alá osztották. Egyedül a bánáti határvidéki legkeletibb része képezend kivételt, melyből Karansebes székhelyül külön megyét fognak alakítani, **Valkó vármegye** név alatt. E terület már az Árpád-házbéli királyok alatt viselte e nevet.

— (A Vaskapu.) Az alduai hajózási akadály: a Vaskapu ügyében közlebb tanácskoztak az érdekeltek állami megbízottjai. Szerbia és Románia nem fognak részt venni a munkálatokban, miután pénzügyi viszonyaik zsibasztók; e helyett rendezes vímot fizetnek hajóik. A munkálatokat vezeti az osztrák-magyar monarchia, a költséget pedig fődözik Ausztria, Magyarország és Törökország. A költség aránya a folyam hossza szerint osztatik szét, úgy hogy Ausztria Passautól Devényig, Magyarország innét Orsováig, Törökország Orsovától a tengerig, a parti mérföldek hosszának hanyadában fizetik az építési költségeket és huzzák a jövedelmet. A rendőrséget a csatorna fölött az osztrák-magyar monarchia gyakorolja.

— (Iparosok segélyzése a bécsi világkiállításra.) Mint a lapokból olvassuk, a megyei hatóságokat föl fogják szólítani, hogy nevezzenek meg 10—10 szorgalmas és érdemes oly iparost, kik a bécsi világkiállítás szegénységüknél fogva meg nem látogathatták, kiket az állam költségén fognak azután oda fölküldeni. Megjegyzendő azonban, hogy minden iparigóhó csak egy egyén tejeszthető elő. Elutazásuk határmájját, valamint Bécsben leendő időzésük tartamát annak idejében tudatni fogják az illetőkkel.

— (Világkiállítás ügy.) A jövő évi bécsi világtárlaton Magyarország házi ipara is külön fogván képviseltetni, a közoktatásiügyi miniszter a házi ipartárgyak rendszeres gyűjtésével Rómer Flóris és Xantus János muzeumi örököt bizta meg, kik működésüket a nyár folytán meg fogják kezdeni. Most a belügyminiszter körrendeletben fölhívja az ország törvényhatóságait, hogy ezen kiküldöttüket lehetőleg támogassák.

— (A fűrdő »szerezház« számára) a kimutatás szerint ujabban megint 11,080 frt 96 k. és 2 arany gyűlt be. Ezen összegben benne van 1500 frt, melyet a közoktatási miniszter engedélyezett, 6000 frt, mely a pénzügyminiszter által utalványoztatott, és 600 frt a keresk. minisztertől mezőgazdasági eszközök beszerzésére. Rill építész ur az intézet növendékeinek 12 pár korcsolyát ajándékozott.

— (A selyemtenyésztés terjedésének hazánkban) egyik legnagyobb akadályát a termelt gubók elárúsításával tapasztalt keresletihány ismertevén föl, a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter, a selyemtenyésztési ipar emelése tekintetéből s a termelők érdekében az országszerte termelt selyemgubók beváltásával a Szegszárdon létesített országos selyemtenyésztési intézetet bizta meg, a mi oly figyelmeztetéssel hozatik köztudomásra, hogy mindazon selyemtenyésztők, kik termelt gubóikat másként nem értékesíthetnék, azoknak beváltása végett az országos selyemtenyésztési intézet följelöltöjéhez, Dubowszky Gyulához Szegszárdra fordulhatnak.

— (A londoni munkás magyar egylet) 1871—72-iki működéséről kimutatást kaptunk. A pénztárban 1872. máj. 27-én volt 68 font sterling (680 ft) 5 shilling és 3 penny; a tagsági díjak összege pedig 33 fontot tett. Ezzel s az adományokkal együtt a bevétel volt 130 font, 11 shilling és 5 penny. Összes kiadása az egyletnek: segélyre, kölcsönül, hazai lapokért, angol nyelvtanításért, stb. 30. 4. 3. d. Így az egylet tiszta vagyona, mindhárom évi fűrdözésének gyümölese 100. 7. 2 1/2. Az egylet könyvtára szintén gyarapodott, s több magyar lapot is járat. Megemlítendő, hogy a tagok Eötvös szobrára 2 font 7 shillinget gyűjtöttek. A tagok száma 16 rendes taggal növekedett. Az 1872. évi május 27-kén tartott évi gyűlésen megválasztott igazgató-vilasztmány a következő: Dióssy Márton, dr. Róth Mátys, Ráth Nándor, Kern Imre, Vidéky Adolf, Pillisher Jakab és Rossner Henrik urak; pénztármok: Sieger Jakab. Az egylet helyisége: 58 Hand Court High Holborn.

— (A pesti állatkert) részvénytársulata pesti állat- és növényhonosítási vállalatát alakulva, a megváltoztatott alapszabályokat a belügyminiszter jóváhagyta.

— (Halászat dynamita.) A Csepel szigetén az ottani zilip építésénél dolgozó munkások szünőrákat halászatallal töltik az elzárt Dunaigón, és erre dynamitot használnak; t. i. egy dynamitöltényt szétrobantának a víz alatt, mire ennek föltetele mintegy 20 négyzöldöl kiterjedésében apróbb halakkal telik meg, melyeket a robbantó por részint elkabított, részint megölt. Ez által semmi kár sem esik a haltenyésztésben, miután az elzárt Dunaigóban levő halak idővel ugyis kivessznének, de azért nem ajánljuk a halászat ily módját.

— (Uj szerkesztői hátultöltő.) Egy esztergomi puszkaműves egy általa szerkesztett kettős hátultöltőt küldött föl próba végett a bécsi fegyvergyárba, mely egy pere alatt 40 lövedék képes adni, és szakférták és vadászok között nagy föltűnést okoz.

— (Római régiségek.) A baracsi pusztán, D.-Földvár mellett egy kútásatáskor két római mértföldhatót találtak. Mindkét oszlop 8 láb hosszú. Egyiken Verus Maximus imperator neve van vésvé, mellette fiád (235—238. Kr. u.), a másikon Decius Trajanus eszázár. Elsőre az akkor római helység neve is föl van írva, és ebből tudjuk meg, hogy a rómaiak a mai Baracset »Maximina«-nak hívták.

Szerkesztői üzenetek.

— Utóbbi időben igen sok verset és prózát kaptunk, úgy hogy egészen össztelődött a mind-tenféle küldemény. Meglehet, hogy akad közöttük több ügyelemre méltó, azért át is fogjuk nézegetni, de még most legyeknek türelmelemmel a beküldők. — Az utolsó szöveg. Részünkről nem bájunk, ha soha sem hallatja többé magát. — Az érebbeny-szal. Nagyon néhezkesen van írva, s oly tudakosan, hogy — bármily érdekes maga a tárgy — ki nem adhatjuk. — Gaston öröksége. Kár volt vesződni lefordításával. Mi legalább nem fogjuk közölni.

TARTALOM.

Cikkek: »Voresné-Beniczky Hermin.« — »A vasúton.« (Az »All the year round«-ból). — »Az erdő dalnokai.« Gr. László Kálmánról. — »A bécsi világkiállítás és a női munka.« Orges Hermanról. — »A torjai Bűdös.« — »Olaszország második tüzhányója.« — »A pálmák boltok.« (Pesti árnyképek). — r-től. — »Vegyes közlemények.« — »Hirek.« — »Képek.« »Voresné-Beniczky Hermin.« — »Az Etna.« — »Egy pesti pálinka-mérésben.«